

Demokracie - pojetí

Slova demokracie a demokratický mají tolik odlišných významů, že vlastně sama o sobě neznamení téměř nic. Proto také nic moc neznamení, když se někdo hlásí k demokratismu a prohlašuje se za „demokrata“. Skutečná hranice neprobíhá proto mezi demokraty a antidemokraty (kritiky nebo popěrači demokratismu), nýbrž napříč tomuto nepřesnému a přímo neprůhlednému (spíše ideologickému než principiálnímu) rozdělení. Demokratičnost tedy není žádnou principiální, fundamentální pozicí, žádným zásadním stanoviskem a východiskem, nýbrž je praktickým pokusem o takové uspořádání veřejných (obecných) záležitostí, které by co nejméně překáželo myšlenkové i praktické vynalézavosti a tvořivosti a které by je co nejlépe umožňovalo a podporovalo. Konkrétně to znamená, že v opravdu demokratickém uspořádání má k některým záležitostem právo se vyjadřovat a o nich rozhodovat většina, ale k jiným jen ti nejlépe připravení, přičemž rozdíl mezi obojím není stanoven jednou provždy, ale mění se podle toho, jak postupuje poznání a jak jsou získávány nové zkušenosti v nových oborech. Tak kupř. ve vědách už obecně platí, že rozumný argument má větší váhu než názor většiny (dokonce většiny příslušných odborníků). Zároveň však máme mnoho zkušeností s tím, že odborníci velmi často zapomínají na širší souvislosti a že perspektivy jejich přísně rozumového uvažování bývají značně zúženy a omezeny. To je ovšem známo už také mezi vědci, a tak vznikají nové projekty a plány, na nichž se musí podílet celá řada odborníků různého zaměření. Ve vědě to celkem dost slušně funguje, i když se vždy znovu ukazuje, jak i sami vědci jsou pouze lidé s nejrůznějšími lidskými vadami (takže není divu, že lidské vady a nedokonalosti, ba i zlou vůli musíme předpokládat i v celé společnosti). A právě proto demokratičnost nemůže být založena a udržována jen na nějakých sebeideálnějších principech, ale musí se stále sama kontrolovat a opravovat na základě kritického posuzování dosavadního fungování a dosavadní praxe.

(Písek, 050614-3.)